СИЛАБУС КУРСУ «ПОЛІТИЧНІ РЕЖИМИ СУЧАСНОСТІ» 2021-2022 н.р.

Назва курсу	Політичні режими сучасності
Адреса викладання курсу	Львів, Університетська, 1
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Філософський ф-т, кафедра політології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	05 - Соціальні й поведінкові науки, 052 - Політологія;
Викладачі курсу	Колодій А.Ф., доктор філософських наук, професор, професор кафедри
Контактна інформація викладачів	Antonina.Kolodiy@lnu.edu.ua; https://filos.lnu.edu.ua/employee/kolodiy-a-f https://political-studies.com
Консультації по курсу відбуваються	Консультації в день проведення лекцій / практичних занять (за попередньою домовленістю). Консультації он-лайн через e-mail і MS teams за потребою (після звернення студента)
Сторінка курсу	Силабус за посиланням: https://filos.lnu.edu.ua/employee/kolodiy-a-f + в завантаженнях навчальних матеріалів на MS teams
Інформація про курс	Дисципліна «Політичні режими сучасності» є вибірковою дисципліною для студентів спеціальності культурологія філософського факультету, яка викладається е 8-му семестрі в обсязі трьох кредитів (за ECTS).
Коротка анотація курсу	Курс розроблено таким чином, щоб надати студентам необхідні знання про розмаїття політичних режимів у різних регіонах і країнах світу та напрямів їх трансформації. В ньому представлено як огляд теоретичних підходів, так і емпіричний матеріал про політичні режими, а також передбачено оволодіння студентами елементами порівняльного аналізу політичних порядків у різних країнах світу. Це допоможе краще орієнтуватися в політичній ситуації у світі і в Україні, розуміти тенденції політичного розвитку, свідомо реалізовувати свої громадянські права та обов'язки і допомагати робити це іншим.
Мета та цілі курсу	Метою вивчення вибіркової дисципліни «Політичні режими сучасності» є ознайомлення студентів-культурологів із політичними режимами в світі та в Україні, набуття ними навичок та вмінь аналізувати політичну ситуацію під кутом зору демократичних і анти-демократичних тенденцій, що необхідно для свідомого виконання ними своїх громадянських та лідерських функцій на рівні, який має бути властивий освіченій частині соціуму.
Література для вивчення дисципліни	***Основна література***: Аристотель. Політика / Пер. з давньогрецької та передмова О. Кислюка. – К.: Основи, 2000. – 239 с.; Демократія. Антологія / Упор. Олег Проценко. – Київ, Смолоскип, 2005. – XXVIII + 1108 с.; Литвин В. С. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу/ Навчальний посібник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 632 с.; Основи демократії. Підручник для студентів вищ. навч. закладів / За заг. ред. А. Колодій. Третє вид., оновл. і доп. Розд. 1, 2, 4, 25 – Львів: Астролябія, 2009. [832 с.] – С. 13-76; 108–142; 747-761; Політологія. Кн. Перша: Політика і суспільство. Кн. Друга: Держава і суспільство / За наук. ред. А. Колодій. – К.: Ельга; Ніка-Центр, 2003. – Розділ 13, 14. – С. 395-406; 431-470. ***Додаткова література***: Трансформація в Польщі і в Україні: Вибрані

	аспекти. За редакцією А. Антошевського, А. Колодій, К. Ковальчика. – Wrocław, 2010. – 746 с. (польс. і укр. мовами). – С. 373-426; Визначення і вимірювання демократії / За ред. Д. Бітема. Перекл. з англ. – Львів: Літопис, 2005. – 318 с.; Колодій Антоніна. Загальмована трансформація і майбутнє української мрії про демократичну правову державу // Агора. Українські перспективи. – Випуск 12. – К.: Стилос, 2013. – С. 5-20. https://political-studies.com/?p=901; Лійпгарт Арендт. Мажоритарна та консенсусна моделі демократії // Демократія. Антологія. Упор. Олег Проценко. – Київ, Смолоскип, 2005. – С. 774-801; Растоу Д.А. Переходи до демократії: спроба створення динамічної моделі // Демократія: Антол. / Упоряд. О. Проценко.– К.: Смолоскип, 2005.– С. 583-604; Романюк Анатолій. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи. – Львів: вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – 391 с.; Фукуяма Френсіс. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії. – К.: Наш формат, 608 с. Розділи: 1-4; 7-8; 9-13; 36; Шипунов Г. Категорія «політичний режим»: суть та основні підходи щодо визначення // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2006. – Випуск 18. – С. 235–242; Шипунов Геннадій. Теоретико-методологічні засади аналізу гібридних політичних режимів: український контекст // Наукові записки. Серія "Політичні науки". Випуск 3. Острог: Вид-во НУ «Острозька академія». – 2008. – с. 89-102; Лійпгарт Аренд. Мажоритарна та консенсусна моделі демократії // Демократія. Антологія / Упор. Олег Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 774-801; Мацієвський Юрій. У пастці гібридності: зигзаґи трансформацій політичного режиму в Україні (1991–2014). – Чернівці : Книги-ХХІ, 2016. – 552 с.; Норт Дуглас, Джон Волліс, Баррі Вайнгейст. Насильство і суспільні порядки. Основні чинники, які вплинули на хід історії. Перекл. з англ. – К.: Наш формат, 2017. – 352 с.; Политический атлас современности: Опыт многомерного статистического анализа политических систем современных государств. – М.: Изд-во "МГИМО-Университет", 2007. – 272 с.; Фісун О.А. Політичний режим України у порівняльній перспективі // Стратегічні пріоритети, №1(6). – 2008. Heywood, Andrew. Politics. Second edition. – Palgrave MacMillan, 2002. – Ch. 2, 4, 5. Pp.: 25-40; 67-102 та інші (додатково див. списки літератури до семінарських тем)
Тривалість курсу	Лютий – квітень 2021 р.
Обсяг курсу	90 год.: 35 годин аудиторних занять. З них 22 години лекцій, 11 годин семінарських занять, 2 год. заліків та 55 годин самостійної роботи
Очікувані результати навчання	Після завершення курсу студент буде : Знати: - Теоретичні підходи до визначення політичного режиму та розуміння місця цієї категорії серед інших центральних понять політичної науки, таких як: політична система, держава, форма й система правління; - особливості інституційного, процесуального та бігейвіорального підходів до характеристики різних типів демократичних і недемократичних режимів, - типологію політичних режимів, особливості їх впливу на суспільне життя і перебіг політичних процесів; - основні риси демократичного режиму, його моделей та поширення в сучасному світі; - загальні характеристики авторитарних і тоталітарних режимів та їх поширення в країнах світу; - основні підходи до розуміння тенденцій розвитку (еволюції) політичних режимів, причин їх зміни та заміни; - особливості реформ, революцій та переходів як трьох типів

	інноваційних політичних процесів, що ведуть до зміни й заміни політичних режимів; - роль формальних і неформальних інституцій у перехідних суспільствах за різних соціокультурних умов; - основні етапи нелінійного, суперечливого розвитку України в напрямі утвердження демократичного політичного режиму; - особливості гібридного режиму в Україні на сучасному етапі. Вміти: – аналізувати особливості політичного режиму в України на інституційному та процесуальному рівні, порівнювати з політичними режимами в демократичних і недемократичних країнах світу; – пояснювати факти політичного життя в країні з точки зору наявного політичного режиму, закономірностей та перспектив його розвитку; – визначати чинники, які сприяють або перешкоджають утвердженню, консолідації тих чи інших демократичних інституцій та їх успішному функціонуванню; – визначати потреби і можливості реформування політичної системи України.
Ключові слова	Політичний режим, демократичні режими, недемократичні режими, історичні типи демократії, ліберальна (правова, конституційна) демократія, поліархія, моделі демократії, процедурна демократія, елітарна демократія, учасницька (партисипаторна) демократія, дорадча (деліберативна) демократія, соціальна демократія, національна демократія, недемократичні режими, автократія, тоталітаризм, комуністичний тоталітаризм, фашизм, нацизм, авторитаризм, традиційна автократія, персональна диктатура, військово-бюрократичні режими, сімейно-клановий султанізм, неототалітаризм, трансформація режимів, демократичний перехід, оксамитова революція, нелінійна (загальмована) трансформація, гібридний режим, демократії з дефектами (flawed democracies), змагальний авторитаризм, олігархія як політичний режим, неопатримоніальний, патрональний, клієнтельно-патронажний режим
Формат курсу	Лекції – онлайн на платформі MS teams; семінари – так само; пізніше можливо – аудиторно.

ТЕМИ, КОРОТКИЙ ЗМІСТ ТА ЧАС ЛЕКЦІЙ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ (робочий план, оновлений)

№ з/п	*Теми та короткий зміст занять*	*Кількість годин і дата занять*	
		лекції	*семінари*
1.	**Поняття політичного режиму**. **Основні підходи до класифікації політичних режимів сучасності**. Сучасні держави світу та їх порівняльне вивчення. Держави і політичні системи. Політичний режим як сутнісна характеристика політичної системи. Підходи до визначення політичного режиму. Інституційний і процесуальний підходи до порівняльного аналізу політичних систем і режимів. Типи сучасних політичних режимів та	2 год 09.02.22	2 год 15.02.22

	їх поширення в світі.		
2.	**Поліархія (ліберальна демократія західного типу): основні риси та різновиди.** Античне і сучасне розуміння демократії. Демократія – охлократія – анархія. Демократія і правовий порядок. Новочасна модель представницької ліберальної демократії. Концепція поліархії Роберта Даля та її застосування в сучасній політології. Основні цінності поліархії та їх втілення в політичних інститутах. Переваги і здобутки поліархії та її суперечності й недоліки. Поліархія і свобода. Поліархія і нерівність. Конкурентні й консенсусні моделі поліархії за Арендом Лійпгартом.	2 год 16.02	1 год 29.02.22
3.	**Системи правління в ліберально-демократичних державах: поділ влади та особливості механізмів стримувань і противаг**. Трансформація монархій на основі конституціоналізму і парламентаризму. Конституційні монархії Європи. Еволюція та сучасний стан парламентської монархії у Великобританії. Парламентські республіки в Європі та інших частинах світу. Структура влади та особливості її розподілу. Становлення і сучасний стан президентської республіки у США. Американська модель поділу влади, механізму стримувань і противаг. Небезпеки президенталізму та чинники, що обумовлюють його використання в сучасних умовах. Змішані моделі демократичного врядування та їх різновиди: Франція, країни Латинської Америки, Україна.	2 год 23.02	1 год 01.03.22
4.	**Вимірювання та оцінювання демократії. Легітимність демократичних режимів**. Підходи до оцінювання та вимірювання демократичності політичних режимів. Кризові явища у функціонуванні демократичних інститутів у сучасних умовах та шляхи їх подолання. Концепція «пост-демократії». Теоретичні концепції та моделі вдосконалення сучасних демократій: учасницька демократія, деліберативна демократія, соціальна демократія. Демократія як цінність: що вона значить для українців.	2 год 02.03	-
5	**Тоталітарні режими. Комуністичний тоталітаризм в історії і сучасності.** Тоталітаризм – учасницький деспотизм 20-го століття: умови виникнення та основні риси. Становлення комуністичного тоталітаризму в СРСР та його поширення на країни Центральної та Східної Європи. Особливості сталінської диктатури. Спроби реформування, деградація і занепад комуністичного тоталітаризму після смерті Сталіна. Фашистські тоталітарні режими: італійський фашизм та німецький нацизм у 20-і-40-і роки: передумови та особливості. Сучасний неофашизм. Умберто Еко про ур-фашизм як світове явище.	2 год 09.03	1 год. 15.03
6.	**Різновиди сучасних авторитаризмів: часові й регіональні особливості.** Загальна характеристика фашистського режиму та його різновиди: німецький нацизм і італійський фашизм. Поширення фашистських і напів-фашистських ідей і режимів у країнах світу. Авторитаризми: від традиційних автократій до ісламістських диктатур і	2 год 16.03	1 год. 15.03

	авторитаризмів, що забезпечили «стрибок» у економічному розвитку країн Південно-Східної Азії. Військово-бюрократичні диктатури в африканських та латино-американських країнах. Султаністські та неототалітарні різновиди авторитаризму.		
7.	**Зміна політичних режимів. Поняття гібридного режиму.** Умови стабільності демократичних і недемократичних режимів та чинники їх занепаду. Трансформація недемократичних режимів в демократичні упродовж 20-го століття. Хвилі демократизації за С. Гантінгтоном. Прогрес і регрес демократії в сучасному світі (політичні карти світу в часовому вимірі). Парадигми змін: політичні реформи; політичні революції; переходи (transitions) як способи суспільної трансформації. Теорія переходу до демократії Д. Растоу. Демократичні транзити (переходи) в країнах Латинської Америки і Центральної та Східної Європи. Національні особливості трансформації комуністичного режиму у країнах колишнього СРСР. Причини, формування авторитарних або гібридних режимів.	2 год 23.03	2 год. 29.03
8.	**Посткомуністична трансформація і гібридний режим в Україні.** Початковий етап демократичних перетворень і залишковий авторитаризм в Україні у 1991-1994 рр. «Шантажистська держава» і президенталізм Леоніда Кучми: наростання авторитаризму, роздвоєння формальних і неформальних політичних інститутів, формування олігополії в економіці і олігархічного диктату в політиці. Революційні спалахи й еволюція політичного режиму у 2004-2020.	2 год 30.03	1год 12.04
9.	**Олігархія як підвид авторитарних і гібридних режимів.** Олігархії від античності до нашого часу: еволюція змісту поняття та форм олігархічного правління. Сучасні (тіньові) олігархії в правових демократичних державах («цивільна олігархія» у США). Олігархічні авторитарні режими (Сінгапур, Індонезія за Сухарто, Філіппіни за Маркоса). Олігархії у посткомуністичних країнах. Утвердження патронажно-клієнтельних відносин олігархічного типу в Україні. Неопатримоніальний гібридний режим та шляхи його подолання.	2 год 06.04 Дедлайн подачі есе	1год 12.04 Презентація есе
10.	**Політичні режими та економічний і соціальний розвиток.** Демократія, авторитаризм і економічне зростання – кількісні та якісні показники. Соціальна нерівність і соціальна політика за різних політичних режимів. Доля соціальної держави і соціальної демократії в сучасну епоху. Причини і наслідки економічної нерівності в глобальному вимірі. «Чому нації занепадають?» Взаємовплив економіки і політики в Україні. Олігархія, середній клас і майбутнє демократизації та становлення правової держави.	2 13.04	-
11.	**Політичні режими, національна безпека і стійкість держав.** Держава як політична цінність у XXI ст. Політичний атлас світу. Внутрішні і зовнішні чинники сили і слабкості, стабільності й нестабільності держав і політичних режимів. Параметри ранжування сучасних держав. «Занепалі» та «крихкі держави». Зміцнення правових засад і демократичних інституцій як чинники підвищення стійкості і національної безпеки української держави.	2 20.04	1 год 26.04 к. р.
	Усього годин:	22	11

Підсумковий контроль, форма	залік в кінці семестру (2 год.) контрольна робота + есе
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з історії, географії та суспільствознавства, достатніх для сприйняття категоріального апарату й розуміння літератури та про сучасні політичні режими світу.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Інтерактивні лекції при очному навчанні, з використанням презентацій ppt, семінари (на платформі MS teams і очні) – з обговоренням фіксованих доповідей і творчих робіт; тьюторство в умовах он-лайн освіти з використанням можливостей MS teams та e-mail, виконання практичних завдань та написання есе (коротких творчих робіт).
Необхідне обладнання	Все, що потрібне для он-лайн освіти; у випадку очного навчання – проектор в лекційній аудитоорії та фліпчарт та/або дошка.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	**Оцінювання** проводиться за 100-бальною шкалою. Контроль знань здійснюється за такими видами роботи: 1) поточна успішність (50 балів) – присутність та активність на лекціях (запитання до викладача, реагування у вигляді коментарів – усно або в чаті), виступи на семінарах: основні + доповнення й коментарі; 2) підсумковий контроль (50 балів): написання контрольної роботи за питаннями, які були розглянуті в лекціях і на семінарах, і підготовка самостійної творчої роботи: короткого есе на 8-12сторінок та його презентація. Студенти мають виконати усі види роботи. Важливою складовою оцінювання участі в семінарах є *якість виступів: самостійність* (не читати), свідчення *опрацювання рекомендованої літератури*. **Письмові роботи:** есе, контрольна робота. Студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків виконання передбачених письмових робіт. Несвоєчасне виконання поставленого завдання тягне за собою зниження оцінки або відмову у прийнятті цього виду роботи (оцінюється 0 балів). **Академічна доброчесність**: Письмові роботи мають бути оригінальними дослідженнями чи міркуваннями студентів. Виявлення ознак академічної недоброчесності, таких як відсутність посилань на використані джерела, плагіат (привласнення чужих текстів та/чи думок), списування, втручання в роботу інших студентів є підставою для незарахуванння роботи, незалежно від масштабів обману. **Відвідання занять** є важливою складовою навчання. Кожен студент має відвідати усі лекції та семінарські заняття курсу. В разі неможливості відвідати заняття з поважних причин, студенти повинні інформувати викладача. Для цього є такі канали як чат на MS teams, корпоративна електронна пошта або повідомлення через старосту групи. *Відвідування занять онлайн передбачає включення студентами відеокамер*. **Література.** Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

	Політика виставлення балів. При оцінюванні знань бали будуть нараховуватись наступним чином: • участь у лекціях 15 балів (залежно від рівня активності – 10+5), • виступи на семінарах 30 балів (не менше 3-х основних виступів і 4-х коментарів і доповнень – 24 + 6); • контрольна робота – 20 балів; • підсумкове есе – 30 балів. На контрольній роботі кожен студент отримає 3 індивідуальні питання (10+5+5 балів): одне широке теоретичне і 2 вузькі фактологічні щодо політичних режимів та їх зміни в зарубіжних країнах і в Україні. Рекомендована тематика есе й вимоги до його змісту та оформлення надаються в навчальних матеріалах на MS teams. Невчасне виконання та/або списування можуть привести до незарахування роботи.
Питання до заліку чи екзамену.	Перелік питань та завдань для семінарських занять, контрольної роботи, рекомендована тематика есе і вимоги до їх написання будуть надані у процесі роботи з розміщенням їх на MS teams у папці «навчальні матеріали».
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.